

Príhovor Svätého Otca Benedikta XVI. k rímskej kúrii

21. decembra 2012

Páni kardináli,

Ctihodní bratia v biskupskej a kňazskej službe,

drahí bratia a sestry!

S veľkou radosťou sa s vami dnes stretám, drahí bratia z kolégia kardinálov, predstavitelia rímskej kúrie a vatikánskeho štátu, na tomto tradičnom stretnutí pred Vianocami. Každého z vás srdečne pozdravujem, počnúc kardinálom Angelom Sodanom, ktorému ďakujem za milé slová a vrúcne prania, ktoré mi vo vašom mene adresoval. Kardinál dekan nám pripomenul výzvu, ktorá sa po tieto dni v latinskej liturgii často opakuje: *Prope est iam Dominus, venite, adoremus!* Pán je blízko, poďte, pokloňme sa! Aj my, ako jedna rodina sa máme pripraviť na to, aby sme sa v betlehemskej maštali, poklonili Dieťaťu, ktoré je samotným Bohom, ktorý sa stal človekom ako my, a tak sa nám stal veľmi blízkym. Ešte raz vám s radosťou želám všetko najlepšie a zo srdca ďakujem všetkým, vrátane pápežských predstaviteľov po celom svete, za veľkodušnú a kvalifikovanú prácu, ktorou pomáhate pápežovi v jeho službe.

Blíži sa koniec roka, ktorý bol opäť tak v Cirkvi, ako aj vo svete poznačený mnohými ťažkými situáciami, veľkými otázkami a výzvami, ale aj znakmi nádeje. Spomeniem len niektoré momenty, ktoré vyvstali v živote Cirkvi a počas mojej služby na Petrovom stolci. Ako už spomenul kardinál dekan predovšetkým sa uskutočnili cesty do Mexika a na Kubu – nezabudnuteľné stretnutia so silnou vierou, hlboko zakorenenou v srdciach ľudí, a s radosťou zo života, plynúcou z viery. Spomínam si, že po príchode do Mexika, na kraji dlhej cesty, ktorú bolo treba prejsť, boli nekonečné zástupy ľudí, ktorí zdravili, mávajúc šatkami a zástavami. Spomínam si na mladých ľudí, zbožne kľáčiacich na okraji cesty, aby prijali požehnanie od Petrovho nástupcu, počas mojej cesty do Guanajuata, malebného hlavného mesta rovnomenného štátu. Spomínam si tiež na vznešenú liturgiu v blízkosti sochy Krista Kráľa, ktorá sprítomňovala Kristov majestát – jeho pokoj, spravodlivosť, jeho pravdu. To všetko sa dialo na pozadí problémov krajiny, ktorá trpí mnohými formami násilia a ťažkosťami v dôsledku ekonomickej závislosti. Existujú problémy, ktoré zaiste nemožno vyriešiť jednoducho nábožnosťou, ale o to menej sa dajú vyriešiť bez očistenia srdca, vychádzajúceho zo sily viery, zo stretnutia s Ježišom Kristom. A je tu aj skúsenosť z Kuby,

kde sa tiež konali vznešené bohoslužby, na ktorých spevy, modlitby a mlčanie umožňovali pocítiť prítomnosť toho, ktorému v tejto krajine upierali dlhú dobu jeho miesto. Snaha nájsť tu správny vzťah medzi povinnosťami a slobodou, určite nemôže byť úspešná, ak sa nebude vychádzať z principiálnych kritérií, ktoré boli zjavené ľudstvu v stretnutí s Bohom Ježiša Krista.

Chcem spomenúť i ďalšie dve udalosti končiaceho sa roku, a to veľký sviatok rodín v Miláne a návštevu v Libanone. Libanonu sa bude venovať aj posynodálna apoštolská exhortácia, ktorá by mala predstavovať pre život cirkví a spoločností na Blízkom východe orientáciu na ich zložitej ceste k jednote a mieru. Poslednou významnou udalosťou tohto roku bola synoda o novej evanjelizácii, ktorá zároveň znamenala spoločný začiatok *Roku viery*, ktorým si pripomíname otvorenie Druhého vatikánskeho koncilu pred päťdesiatimi rokmi, v snahe nanovo ho pochopiť a aplikovať v zmenenej situácii.

Pri všetkých týchto príležitostiach sa spomínali viaceré základné témy našej historickej doby: rodina (Miláno), služba mieru vo svete a medzináboženskému dialógu (Libanon), ako aj ohlasovanie posolstva Ježiša Krista v našej dobe – tým, ktorí ho ešte nestretli, ale aj mnohým, ktorí ho poznajú len „zvonka“, a práve preto ho nespoznávajú. Spomedzi týchto veľkých tém sa chcem podrobnejšie pristiaviť najmä pri téme rodiny a pri povahe dialógu, aby som sa napokon stručne zmienil aj o novej evanjelizácii.

Veľká radosť, s ktorou sa v Miláne stretli rodiny prichádzajúce z celého sveta, ukázala, že napriek opačnému zdaniu, je rodina aj dnes silná a živá. No nepopierateľná je aj kríza, ktorá – najmä v západnom svete – ohrozuje jej základy. Bolo veľmi dojemné ako sa na synode opätovne zdôrazňoval význam rodiny ako toho pravého miesta na odovzdávanie viery, kde sa odovzdávajú aj všetky ďalšie základné formy jestvovania človeka. Deti sa ich učia tým, že sa v rodine spoločne žije i trpí. Z toho je zrejmé, že otázka rodiny, nie je len otázkou určitej spoločenskej formy, ale je otázkou o samotnom človeku – kto je človek a čo treba urobiť pre to, aby sme boli ľuďmi tým správnym spôsobom. V tomto smere vyvstávajú veľmi zložité otázky. Predovšetkým ide o otázku, či je človek vôbec schopný viazať sa, alebo o problém jeho vzťahovej neschopnosti. Môže sa človek zaviazat' na celý život? Zodpovedná to jeho prirodzenosti? Neprotirečí to jeho slobode a šírke jeho sebarealizácie? Stáva sa človek sebou samým len keď ostáva slobodný a vstupuje do kontaktu s druhým iba prostredníctvom vzťahov, ktoré môže v ktorejkoľvek chvíli prerušiť? Je celoživotný zväzok v protiklade so slobodou? Zaslúži si tento zväzok aj to, aby sa preň trpelo? Čoraz viac sa rozširuje odmietanie

takéhoto zväzku z dôvodu nesprávneho chápania slobody a sebarealizácie, ako aj z dôvodu unikania pred trpezlivým znášaním utrpenia. To znamená, že človek ostáva uzavretý sám v sebe a v konečnom dôsledku si svoje „ja“ uchováva len pre seba a nedokáže ho skutočne prekročiť. No iba v sebadarovaní sa človek stáva sám sebou a iba v otvorení sa druhému, druhým, deťom, rodine, iba ak sa nechá formovať utrpením, objaví celú šírku ľudského jestvovania. Odmietnutím takéhoto vzťahu sa strácajú aj základné postavy ľudského života: otec, matka, dieťa; strácajú sa základné rozmery patriace k skúsenosti ľudskej osoby. Významný francúzsky rabín Gilles Bernheim v jednom výstižnom a hlboko dojímavom spise ukázal, že útok na autentickú formu rodiny – zloženej z otca, matky a dieťaťa – ktorému sme teraz vystavení, nadobúda čoraz väčšie rozmery. Ak sme doteraz pozorovali, že príčinou krízy rodiny je nepochopenie podstaty ľudskej slobody, teraz je zrejmé, že v hre je chápanie samotného ľudského bytia, teda to, čo v skutočnosti znamená byť ľuďmi. Rabín cituje vyjadrenie Simone Beauvoirovej, ktoré sa už preslávilo: „Ženou sa nerodí, ženou sa stáva“ („*On ne naît pas femme, on le devient*“). Tieto slová predstavujú základ toho, čo sa dnes pod heslom *gender* prezentuje ako nová filozofia sexuality. Rod (*gender*) nie je podľa tejto filozofie prirodzenou danosťou, ktorú by mal človek prijať a osobne naplniť zmyslom, ale ide o sociálnu rolu, pre ktorú sa slobodne rozhoduje, pokým doteraz za neho rozhodovala spoločnosť. Hlboký klam tejto teórie i antropologickej revolúcie, ktorá sa v nej ukrýva, je evidentný. Človek popiera, že by jeho prirodzenosť bola ustanovená jeho telesnosťou, ktorá charakterizuje ľudskú bytosť. Popiera vlastnú prirodzenosť a tvrdí, že mu nebola daná ako vopred určená, ale že si ju sám môže tvoriť. Podľa biblického rozprávania o stvorení patrí k podstate ľudskej bytosti, že bola stvorená Bohom ako muž a žena. Táto dualita je pre človeka podstatná, takto to určil Boh. Práve táto dualita ako pôvodná danosť sa popiera. Už neplatí to, čo čítame v rozprávaní o stvorení: „...muža a ženu ich stvoril“ (*Gen 1, 27*). Nie, teraz platí, že Boh nestvoril muža a ženu, ale doteraz to bola spoločnosť, ktorá určovala, kto je muž a kto žena, a teraz sme to my sami, čo o tom rozhodujeme. Muž a žena ako produkty stvorenia, ako prirodzená ľudská bytosť už viac neexistujú. Človek popiera vlastnú prirodzenosť. On je teraz iba duch a vôľa. Manipulácia s prírodou, ktorú dnes zažívame, pokiaľ ide o životné prostredie, sa tu stáva základnou voľbou človeka aj voči nemu samému. Teraz už existuje len abstraktný človek, ktorý si slobodne volí nejakú svoju prirodzenosť. Popiera sa to, že vzájomné dopĺňanie sa muža a ženy vyplýva z faktu, že ľudská osoba bola takto stvorená. Ak však neexistuje dualita muža a ženy ako stvorená danosť, potom neexistuje ani rodina ako

realita ustanovená stvorením. No v takom prípade stráca aj potomstvo postavenie, ktoré mu doteraz prináležalo, i jeho vlastnú osobitnú dôstojnosť. Bernheim ukazuje, že potomstvo, ako samostatný subjekt práva, sa teraz nevyhnutne stáva objektom, na ktorý máme právo a ktorý si ako objekt práva možno zaobstarať. Tam, kde sa sloboda konať stáva slobodou utvárať sám seba, sa nevyhnutne dospeje k popieraniu samotného Stvoriteľa, a tým – v konečnom dôsledku – je v samotnej podstate svojho bytia pokorený aj človek ako Božie stvorenie, ako Boží obraz. V zápase o rodinu je teda v hre samotný človek. A je zrejmé, že tam, kde sa popiera Boh, tam sa stráca aj dôstojnosť človeka. Kto teda bráni Boha, bráni aj človeka.

Pokiaľ ide o druhú veľkú tému treba povedať, že počnúc stretnutím v Assisi až po synodu o novej evanjelizácii, prevažovala v celom roku téma dialógu a ohlasovania. Hovorme najskôr o dialógu. V našej dobe vidím najmä tri oblasti dialógu, kde by sa mohla Cirkev v zápase o človeka a o chápanie ľudskej osoby angažovať. Ide o dialóg so štátmi, dialóg so spoločnosťou – v rámci neho aj dialóg s kultúrami a s vedou – a nakoniec, dialóg s náboženstvami. Vo všetkých týchto dialógoch hovorí Cirkev vo svetle toho, čo jej dáva viera. Zároveň však stelesňuje aj pamäť ľudstva, v ktorej sú od počiatku uchované skúsenosti a utrpenia ľudstva, z ktorých sa Cirkev naučila, čo to znamená byť ľuďmi, ktorí okusujú vlastnú obmedzenosť i veľkosť, možnosti i hranice. Kultúra ľudskosti, ktorú Cirkev garantuje, sa zrodila a rozvinula zo stretnutia Božieho zjavenia s ľudským životom. Zoči-voči civilizácii zabúdania, ktorá pozná len samu seba a vlastné kritériá posudzovania, Cirkev pripomína, čo to znamená byť ľuďmi. Ale tak, ako človek bez pamäte stráca svoju vlastnú identitu, aj ľudstvo bez pamäte by stratilo svoju identitu. To, čo sa ukázalo Cirkvi v stretnutí medzi Zjavením a ľudskou skúsenosťou, zaiste presahuje hranice čistého rozumu, no zároveň to predstavuje osobitný svet, ktorý nie je nezaujímavý ani pre neveriaceho. Ak totiž začne človek uvažovať o týchto poznatkoch vlastným rozumom a usiluje sa ich pochopiť, rozšíri sa tým horizont jeho rozumu, a to sa týka aj tých, ktorí s Cirkvou nezdierajú jej vieru. Pravdaže, v dialógu so štátom a so spoločnosťou nemá Cirkev pripravené hotové odpovede na konkrétne otázky. Spolu s ostatnými spoločenskými silami sa však zasadzuje za odpovede, ktoré väčšmi zodpovedajú správnej miere ľudského bytia. To, čo Cirkev identifikovala ako základné, konštitutívne a nepopierateľné hodnoty ľudskej existencie, to musí brániť s maximálnou rozhodnosťou. Musí urobiť všetko, čo sa dá, pre vytvorenie takého presvedčenia v tomto smere, ktoré sa bude môcť pretaviť do politickej činnosti.

V aktuálnej situácii ľudstva je nevyhnutnou podmienkou pokoja vo svete dialóg

s náboženstvami, a preto je povinnosťou kresťanov, ako aj ostatných náboženských spoločností, usilovať sa oň. Tento dialóg má rôzne rozmery. Ide predovšetkým o jednoduchý dialóg života, dialóg praktického spolunažívania. V ňom sa nehovorí o veľkých témach viery – či je Boh trojjediný, ako chápať inšpiráciu Svätých písem atď. Ide o konkrétne problémy spolužitia a spoločnej zodpovednosti za spoločnosť, za štát, za ľudstvo. V tom sa treba naučiť akceptovať toho druhého v jeho odlišnom spôsobe života a myslenia. V tomto duchu je nevyhnutné, aby sa základným kritériom dialógu stala spoločná zodpovednosť za spravodlivosť a za mier. Dialóg, v ktorom ide o mier a spravodlivosť sa sám osebe stáva niečím viac ako len pragmatickou záležitosťou, predstavuje totiž etický zápas o pravdu a ľudskú bytosť; ide o dialóg týkajúci sa hodnotení, ktoré sú základom všetkého ostatného. Takto sa spočiatku čisto praktický dialóg stáva aj zápasom za správny spôsob ľudského jestvovania. Hoci sa v ňom nediskutuje o základných rozhodnutiach ako takých, úsilie zamerané na konkrétny problém sa stáva procesom, v ktorom môžu obe strany prostredníctvom počúvania druhého nájsť očistenie a obohatenie svojich postojov. Preto môže toto úsilie nadobudnúť aj význam určitého spoločného napredovania k jedinej pravde bez toho, že by sa pritom museli meniť základné voľby jednotlivých strán. Ak sa obe posúvajú prostredníctvom hermeneutického kľúča spravodlivosti a pokoja, napriek tomu, že základné rozdiely medzi nimi nezmnú, prehĺbi sa ich vzájomná blízkosť.

Za základ medzináboženského dialógu sa dnes vo všeobecnosti považujú dve zásady:

1. Dialóg nemá za cieľ obrátenie, ale pochopenie. V tomto sa odlišuje od evanjelizácie, či od misií.
2. V súlade s tým sú si obe strany v dialógu vedomé svojej identity, ktorú v dialógu ani jedna, ani druhá strana nespochybňuje.

Tieto zásady sú správne. Predsa si však myslím, že v takejto podobe sú formulované príliš povrchné. Áno, dialóg nemá za cieľ obrátenie, ale lepšie vzájomné pochopenie: to je správne. Úsilie o poznanie a pochopenie však vždy znamená aj približovanie sa k pravde. Potom platí, že obe strany, približujúc sa krok za krokom k pravde, napredujú a sú na ceste k oveľa plnšiemu vzájomnému zdieľaniu, založenému na jednote pravdy. Pokiaľ ide o vernosť vlastnej identite: bolo by to príliš málo, ak by sa kresťan rozhodol len pre svoju vlastnú identitu, a tým by si, takpovediac svojvoľne, prerušil cestu k pravde. To, že je kresťanom, by sa tak stalo niečím arbitrárnym, jednoducho náhodnou voľbou. V takom prípade si zrejme neuvedomuje, že v náboženstve „je“ pravda a že náboženstvo „súvisí s“ pravdou. Chcem tým

povedať, že kresťan má veľkú základnú dôveru, ba veľkú základnú istotu v tom, že sa môže pokojne „vydať na hĺbinu“, na „širé more“ pravdy bez toho, aby sa musel obávať o stratu svojej kresťanskej identity. Zaiste, nie sme vlastníkami pravdy, no pravda vlastní nás: Kristus je pravdou, on nás má vo svojich rukách, a na ceste nášho vášnivého úsilia o poznanie vieme, že jeho ruka nás pevne drží. To, že sme vnútorne podopieraní Kristovou rukou, nás robí slobodnými a zároveň istými. *Slobodnými*: ak sme ním podopieraní, môžeme vstúpiť do akéhokoľvek dialógu otvorene a bez strachu. *Istými*: pretože on nás neopustí, ak sa sami od neho neoddelíme. Spojení s ním sme vo svetle pravdy.

Nakoniec treba ešte krátko spomenúť ohlasovanie, evanjelizáciu, o ktorej bude na základe návrhov synodálnych otcov viac hovoriť posynodálny dokument. Myslím si, že základné prvky procesu evanjelizácie sú výstižne prítomné v rozprávaní sv. Jána o povolani dvoch učeníkov Jána Krstiteľa, ktorí sa stali Kristovými učeníkmi (porov. *Jn* 1, 35 – 39). Ide predovšetkým o jednoduchý akt ohlasovania. Ján Krstiteľ ukázal na Ježiša a hovorí: „*Hľa, Boží Baránok!*“ O niečo ďalej evanjelista rozpráva o podobnej udalosti. Teraz je to Ondrej, ktorý hovorí svojmu bratovi Šimonovi: „*Našli sme Mesiáša*“ (1, 41). Prvým a základným prvkom je jednoduché ohlasovanie, kerygma, ktorá čerpá svoju silu z vnútorného presvedčenia ohlasovateľa. V rozprávaní o dvoch učeníkoch potom nasleduje počúvanie, kráčanie v Ježišových stopách, ktoré však ešte neznamená nasledovanie, ale ide skôr o svätú zvedavosť, pohnútku hľadať ho. Obe tieto osoby sú totiž hľadajúce, lebo okrem všedného života prežívajú aj čakanie na Boha – čakanie, pretože on je a teda sa ukáže. Po dotyku s ohlasovaním sa ich hľadanie stáva konkrétnym. Chcú lepšie spoznať toho, ktorého Krstiteľ označil za Božieho Baránka. Tretí krok sa udeje potom, ako sa Ježiš k nim obráti a opýta sa ich: „*Čo hľadáte?*“. Odpoveď tých dvoch je opäť otázkou, ktorá naznačuje otvorenosť ich hľadania, ich ochotu urobiť ďalšie kroky. Pýtajú sa: „*Rabbi, kde bývaš?*“. Ježišova odpoveď: „*Pod'ite a uvidíte!*“ je pozvaním sprevádzať ho a kráčajúc s ním sa stať vidiacimi.

Slová ohlasovania sa stávajú účinnými tam, kde je človek vnímavý a pripravený na Božiu blízkosť; tam, kde človek vnútorne hľadá a tak je na ceste k Pánovi. Vtedy ho Ježišova pozornosť voči nemu chytí za srdce a po dotyku s ohlasovaním sa v ňom zrodí svätá zvedavosť spoznať Ježiša viac zblízka. Kráčanie s Ježišom privádza človeka na miesto, kde Ježiš prebýva, do spoločenstva Cirkvi, ktorá je jeho telom. Znamená to vstúpiť do putujúceho spoločenstva katechumenov, spoločenstva hlbšieho spoznávania a zároveň prežívania, pri ktorom sa stávame vidiacimi tým, že kráčame s Ježišom.

„Pod'te a uvidíte!“ Tieto slová, ktorými sa Ježiš obracia na dvoch hľadajúcich učeníkov, adresuje aj dnešným hľadajúcim. Na konci roka chceme prosit' Pána, aby v Cirkvi, napriek jej biede, bolo čoraz viac možné spoznať, že je jeho príbytkom. Prosme ho, aby na ceste do svojho domova aj nám otvoril oči, aby sme mohli čoraz lepšie a presvedčivejšie hlásať: našli sme toho, na ktorého čaká celý svet, Ježiša Krista, pravého Božieho Syna a pravého človeka. V tomto duchu vám všetkým zo srdca želám požehnané Vianoce a šťastný Nový rok. Vďaka.